

Utställningen av modern religiös konst i Essen.

I Museum Folkwang i Essen har i år ordnats en utställning av nutida kyrklig konst, som kallas »Religiöse Kunst der Gegenwart». Den omfattar konstens och konsthantverkets alla arter: arkitektur, måleri, skulptur, altarkärl och textilier samt religiös grafik. Märkligt nog rymmer utställningen alster både av katolska och protestantiska konstnärer. Programmet betonar nämligen, att trots alla skilljaktigheter ligga uppgifterna för de kristna kyrkornas konstskapelser på samma plan. De enskilda konstnärernas verk kunna och böra därför vara till nytta för båda konfessionerna.

Utställningen är föremål för en anmälan av Agnes Waldstein i sista häftet av tidskriften Kunst und Kirche. Man kan här få en viss föreställning om omfattningen och arten av det utställda. Med en tydlig pedagogisk tendens visas först den teoretiska bakgrunden till kyrklig arkitektur. Med tillräckligt intellektuell inställning kan man kanske uppskatta Hans Soeders provsamling med »didaktiska» teckningar av naturformer visande människans rörelsemöjligheter och andan i stereometrisk grundfigurer, t. ex. längdriktningen, som för fram mot altaret, cirkelformen, som samlar till bön, ellipsen, som sluter samman i gemenskap (menighet). Genom prov på planer och silhuetter av både gamla och nya kyrkor ger han bevis för dessa formernas verknings-effekter. Något av denna intellektuellt renodlade uppfattning finnes realiserat i Rudolf Schwartz' Helga Lekamenskyrka i Aachen. Här talar uteslutande den moderna sakligheten sitt kärva men — det kan icke nekas — förfinade språk. Men andaktsstämningen är förjagad. Vad skall man begära, då exempelvis en man som Paul Tillich nyligen vid öppnandet av utställningen »des Kunstdienstes» i Berlin

yttrade: »Kultformen får endast äga ett patos, och det är det profanas patos». Konsekvensen av denna vulgära uppfattning visar sig också här och där i Tyskland. Jag behöver bara erinra om några nummer i utställningen »Kult und Form» i Breslau, där ett dopbord uppvisades som var höjden av funktionell form. Bordet var försett med ett runt hål, i vilket en jättestor nickelkapsel var anbragt på det sätt, att man kunde välva ut innehållet genom att svänga den runt. När man läser dylikt, blir man ovillkorligen reaktionärt stämd, och man känner onekligen sanningen av Schleiermachers ord: »Liturgien får icke vara av i dag, dess största fel är om den är modern.» Ty vår kristna tro — liksom dess avbild i den religiösa konsten — visar sitt rätta väsen, då den förenar det förflutna med det närvarande. Den »verklighet», med vilken Tillich genom en något olycklig formulering vill bestämma kultens väsen, får icke vara något annat än Gudsordet. Varje föremål, som tjänar kulten är därför i grund och botten blott uttryck och symbol för ordet. Däruti skiljer sig vår protestantiska kult på ett väsentligt sätt från den katolska, där tabernaklet med eukaristien intager centrum i kyrkans byggnad och är bestämmande för utformandet och pryndandet av dess bruksföremål.

Men för att återgå till ovan anförda utställningsrecension, så är den nyss nämnde Schwartz värd att minnas också i ett annat hänseende, nämligen som ledare för en konsthantverksskola i Aachen. De alster, som härstamma från denna konstnärligt mycket betydelsefulla anstalt, utmärkas för kultiverad ibland något för intellektuell stramhet, och samtidigt en objektiv, asketisk-liturgisk form. Fastän katolik närmar han sig nästan reformert stränghet. Mera romantisk trots all funk-

tionalism à la Le Courbusier är Dominikus Böhm i en katolsk kyrka i Köln-Riehl, som nyligen uppförts. Den är en centralanläggning, bestående av polygon grundplan, kring vilken parabelformiga väggar ställts.

Bland konsthantverket har redan nämnts Schwartz' skola, varifrån representativa prov både på altarkärl, textilier och målade glasfönster lämnats. Ett helt rum är ägnat Johan Thorn-Prikker, den i våras bortgångne store mästaren. En minnesutställning i Köln, som ordnats i år, ger f. ö. en ännu bättre inblick i hans verksamhet. Han är framför allt den betydelsefulla nydanaren av glasmåleriets svåra konst. Överhuvud taget var glasmåleriet på Essen-utställningen rikt representerat med skilda riktningar: från Campendoncks abstrakt-symboliska konst till de mera

vardagligt enkla men alltför figurrika målningarna från St. Nicolai i Eisleben av F. Korhemann och Liebau.

I den moderna skulpturen saknas fullständigt en framställning av Kristus på korset, som motsvarar konstnärliga anspråk. Detta förhållande kan sägas vara typiskt för den kristna konstens nuvarande ställning: den kan helt enkelt icke i bild återge kyrkans centrala trosinnehåll. Ett par andefulla porträttskulpturer av Gerhard Marchs föreställande Luther och Melancthon voro märkliga och måste ha väckt stort intresse. Bland måleriet höjer sig Noldes altarbilder över de övrigas — icke genom sin mera kyrkliga prägel utan tack vare den religiösa känslans intensitet och det självupplevdas styrka. I grafiken slutligen är den självtillräckliga subjektiviteten allenahärskande.

Bengt Cnattingius.

Recensioner.

Liturgi.

Evangelii- och Bönebok med där till hörande stycken för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Helsingfors 1932. Förbundets för svenskt församlingsarbete i Finland förlag. Klotb. 55: — Fmk.

Betänkande utarbetat av den av 1928 års kyrkomöte tillsatta kyrkohandboks-kommittén. Borgå 1932.

Finlands tionde allmänna kyrkomöte beslutade 1928 om en kommitté för vissa ändringar i handboken, dels ock om införande av 1917 års svenska bibelöversättning i den svensk-språkiga Evangelii- och bönboken. Kommittén bestod av biskopen Max v. Bonsdorff, docenten Aleksii Lehtonen och kyrkoherden E. Kilpeläinen och den har sistlidne maj fullgjort sitt uppdrag.

Samtidigt med kommitténs redogörelse för sitt arbete föreligger den nya upplagan av evangelii- och böneboken. De

ändringar som vidtagits i förhållande till den år 1913 antagna evangelieboken äro av rent språklig art. Finlands kyrka följer ju, vad beträffar kollektbön, epistel och evangelium den gamla serien, sådan den gestaltats hos oss med sina avvikelser från den romerska traditionen. Därtill är fogad en andra och tredje årgång, delvis i anslutning till den svenska evangeliebokens I. och II. årgångens texter. I varje serie finnes tvenne böner, en kollektbön och en bön motsvarande evangeliekollektan. Ytterligare anvisas för varje helgdag en predikotext ur gamla testamentet, ofta utomordentligt väl valda. I den till evangelieboken anslutna böneboken finner en rikssvensk sig lätt tillrädda om han än möter ett och annat som är honom obekant. Själva böneavdelningen ansluter sig till äldre svensk sed.

Evangelieboken är utgiven i ett trevligt, måttligt stort format med vackert tryck.